

Напрямок: цивільне право і цивільний процес;
сімейне право; міжнародне приватне право.

Кочина О. С.

асистент кафедри цивільного, господарського, адміністративного права та процесу Науково-навчального інституту права та соціальних технологій
Чернігівського національного технологічного університету
м. Чернігів, Україна

ОБХІД ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ ЗАХИСТУ АВТОРСЬКИХ ТА СУМІЖНИХ ПРАВ ЯК СПОСІБ ЇХ ПОРУШЕННЯ

Більшість порушень авторських та суміжних прав можна віднести до, так званих, «прямих» порушень, коли суб'єкти безпосередньо своїми діями порушують авторські та суміжні права. Проте, як зазначає О. О. Штефан, беручи до уваги різний ступінь причетності особи до вчинення правопорушення, можна виділити ще одну групу порушень, до якої належать ті, які вчинені суб'єктами, дії яких безпосередньо не порушують права творців, але створюють відповідні умови для такого порушення шляхом розробки відповідних технологій, використання яких застосовує правопорушник, дії якого безпосередньо спрямовані на порушення авторського права і суміжних прав («непряме» правопорушення) [6; с. 9].

До такої групи як раз і належить вчинення будь-яких дії для свідомого обходу технічних засобів захисту авторського права і (або) суміжних прав, зокрема виготовлення, розповсюдження, ввезення з метою розповсюдження і застосування засобів для такого обходу (п. е ч. 1 ст. 50 Закону України «Про авторське право та суміжні права»).

Застосування технічних засобів захисту авторських та суміжних прав є порівняно новим. Про необхідність правової охорони не тільки самого твору, а й технічних засобів його захисту вперше було вказано в американському Біллі

про захист авторським правом національної інформаційної інфраструктури 1995 року [7]. Статтею 1206 якого було передбачено, що жодна людина не повинна імпортувати, виробляти або розповсюджувати будь-який пристрій, продукт або компонент, включений в пристрій чи продукт, або виконувати будь-яку послугу, основною метою чи наслідком якої є уникнути, зняти, відключити або іншим чином обійти без дозволу власника авторських прав або законодавства, будь-який процес, механізм або систему, яка запобігає або перешкоджає порушенню будь-якого з виняткових прав власника авторського права.

З часом для обходу технічного захисту об'єктів інтелектуальної власності стали не тільки випускатися спеціальні пристрої і прилади, а й надаватися послуги зі зняття (видалення) захисту з охоронюваних об'єктів. Такі дії стали настільки масовими, що нові міжнародні норми авторського права і суміжних прав були змушені забороняти будь-які дії по зняттю захисту з об'єктів інтелектуальної власності [5; с. 432].

Вперше на міжнародному рівні правові норми щодо технічних засобів захисту об'єктів авторського права і суміжних прав були сформульовані в ст. 11 Договору ВОІВ про авторське право 1996 року [2] та ст. 18 Договору ВОІВ про виконання і фонограми 1996 року [3]. Відповідно до цих норм країни-учасниці були зобов'язані передбачити відповідну правову охорону та ефективні засоби правового захисту від обходу існуючих технічних засобів, якими користуються автори, виконавці або виробники фонограм у зв'язку із здійсненням своїх прав і обмежують дії, які ними не дозволені або не допускаються законом.

Саме на виконання зазначених положень відповідна норма з'явилася у вітчизняному законодавстві.

Згідно із ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» (далі - Закон) під технічними засобами захисту розуміються технічні пристрої і (або) технологічні розробки, призначені для створення технологічної перешкоди порушенню авторського права і (або) суміжних прав при сприйнятті і (або) копіюванні захищених (закодованих) записів у фонограмах (відеограмах)

і передачах організацій мовлення чи для контролю доступу до використання об'єктів авторського права і суміжних прав.

Технічні засоби захисту є достатньо широким поняттям, яке охоплює різні види технологій, що використовуються для управління доступом до вмісту авторських та суміжних прав. Умовно їх можна поділити на два типи: технічні заходи захисту контролю доступу та технічні заходи захисту контролю копіювання. Технології контролю доступу – це технічні заходи захисту, які дозволяють правовласникам контролювати доступ до їх вмісту. Наприклад, встановлення паролів, платний доступ, кодування, заходи шифрування тощо. Технології контролю копіювання - це технологічні обмежувальні заходи, що застосовуються до об'єктів авторських та суміжних прав, які перешкоджають, ускладнюють або обмежують вчинення певних дій щодо цих об'єктів. Наприклад, заходи шифрування, технічні замки для заборони копіювання, цифрові конверти, твори з обмеженою функціональністю, технології, які роблять несанкціоновану копію фільму закритою для перегляду тощо [8].

Здавалося, що такий великий комплекс технічних засобів захисту, якими користуються власники авторських та суміжних прав, мав би реально захищати їх права від порушень, але на практиці маємо справу з іншим. Як фізиці відомий закон рівності дії і протидії (третій закон Ньютона), так і праву властиві правові норми та способи їх обходу. Так, в даній ситуації маємо справу з обходом технічних засобів захисту авторських та суміжних прав.

В Законі відсутнє визначення категорії «обхід технічних засобів захисту». Норма, що визнає обхід технічних засобів захисту порушенням авторських та суміжних прав лише в загальному вигляді зазначає, що таким порушенням є будь-які дії для свідомого обходу технічних засобів захисту авторського права і (або) суміжних прав, включаючи також виготовлення, розповсюдження, ввезення з метою розповсюдження і застосування засобів для такого обходу.

Таким чином, законодавець використовує достатньо широкий підхід до тлумачення поняття обходу технічних засобів захисту. Таке розуміння дещо відрізняється від загальноєвропейського, за яким обходом технічних засобів

захисту є нейтралізація останніх за допомогою використання спеціальних пристроїв, виробів, компонентів чи шляхом надання послуг [4; с. 188]. В свою чергу виготовлення і розповсюдження засобів для такого обходу розуміється як окремий вид правопорушення, до якого застосовуються спеціальні санкції.

Так, відповідно до п. 2 ст. 6 Директиви ЄС та Ради Європи від 22 травня 2001 року Про гармонізацію певних аспектів авторського права та суміжних прав в інформаційному суспільстві (2001/29/ЄС) [1] держави-члени зобов'язалися передбачити адекватний правовий захист щодо виготовлення, імпортування, розповсюдження, продажу, оренди, реклами з метою продажу або оренди, чи володіння з комерційною метою будь-якого пристрою, товару або компонента, чи надання послуг, які: а) є предметом просування, реклами або комерційного збуту з метою обходу захисту, або б) мають тільки обмежену комерційну мету або використання, крім обходу захисту, або в) принципово задумані, виготовлені, адаптовані або здійснені з метою дозволити або полегшити обхід захисту будь-якого ефективного технологічного заходу.

І. І. Ващинець вказує, що таке розмежування є логічним, воно дозволяє установити одні юридичні наслідки для дій по обходу засобів захисту та інші - для випадків виготовлення і розповсюдження обладнання, за допомогою якого здійснюється обхід. Крім того, воно є виправданим з точки зору шкоди, яку завдають ці дії суб'єктам авторського права: обхід технічних засобів захисту та отримання доступу до твору завжди є більш шкідливим для правовласника, ніж, наприклад, виготовлення засобів для такого обходу, які створюють лише потенційну можливість порушення авторських прав [4; с. 190].

На нашу думку, зазначена позиція заслуговує на увагу. Тим більше враховуючи досвід законотворчості іноземних держав, де законодавство передбачає окрему кримінальну відповідальність за вчинення умисних дій з випуску в обіг засобів для обходу або нейтралізації засобів, призначених для технологічного захисту об'єктів авторського права і суміжних прав, цьому питанню варто приділити більше уваги, що, на жаль, неможливо в межах даного дослідження.

Отже, в часи новітніх технологій та активного користування мережею Інтернет питання обходу технічних засобів захисту авторських та суміжних прав стоїть особливо гостро. Перед державою існує важлива задача в межах правового поля створити належний механізм захисту власників авторських та суміжних прав, передбачивши конкретну відповідальність за обхід технічних засобів захисту не тільки на рівні цивільного, а й адміністративного та кримінального законодавства.

Використана література:

1. Директива ЄС та Ради Про гармонізацію певних аспектів авторського права та суміжних прав в інформаційному суспільстві № 2001/29/ЄС від 22 травня 2001 року [Електронний ресурс] // Режим доступу. - <http://eur-lex.europa.eu/>.
2. Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності Про авторське право, прийнятий Дипломатичною конференцією 20 грудня 1996 року, Закон України про приєднання від 20 вересня 2001 року № 2733-III [Електронний ресурс] // Режим доступу. - <http://zakon2.rada.gov.ua/>.
3. Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності Про виконання і фонограми, прийнятий Дипломатичною конференцією 20 грудня 1996 році, Закон України про приєднання від 20 вересня 2001 року № 2732-III [Електронний ресурс] // Режим доступу. - <http://zakon2.rada.gov.ua/>.
4. Ващинець І. І. Деякі питання правового статусу технічних засобів захисту авторського права і суміжних прав / І. І. Ващинець // Часопис Київського університету права. - 2009. - № 2. - С. 186-192.
5. Судариков С. А. Основы авторского права. - Мн.: Амалфея, 2000. - 512 с.
6. Штефан О. О. Дещо до питання про порушення у сфері авторського права / О. О. Штефан // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2009. - № 6.- С. 3-13.

7. National Information Infrastructure Copyright Protection Bill 1995. S 1284 and HR 2441. 104 Congress [Internet resources] // <http://thomas.loc.gov/cgi-bin/query/z?c104:H.R.2441>.

8. Technological Protection Measures and the Copyright Amendment Act 2006 [Internet resources] // Available from: <http://www.smartcopying.edu.au/>.